

УДК 330.341.1:378.014.54

І.А. НЕМЦЕВА, аспірант, ЧНУ ім. Юрія Федьковича, Чернівці

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

Визначено технологічні фактори формування організаційної культури ВНЗ та їх вплив на інноваційну субкультуру. Здійснено аналіз стану фінансового забезпечення формування інноваційної культури ВНЗ. Визначені перспективи класичного університету щодо отримання статусу дослідницький. Описані варіанти підвищення інноваційної активності вітчизняних ВНЗ, узагальнені шляхи розв'язання актуальних методологічних, дидактичних проблем, пов'язаних з формуванням у вищих навчальних закладах інноваційної культури. Ключові терміни: інноваційна культура, технологічні фактори, інноваційна активність, дослідницький університет.

The technological factors of formation of the organizational culture of the university and their impact on innovation subculture are determined. The analysis of financial provision of the formation of the innovation culture of the HEI is conducted. The perspectives of a classic university to acquire the status of the research one are analyzed. The variants of enhancement of the innovation activity of the Ukrainian HEIs are defined, the directions for solution of urgent methodological and didactical problems associated with the formation of the innovation culture in the higher educational institutions are generalized. Key words: innovation culture, technological factors, innovation activity, research university.

Ключові слова: організаційної культури, технологічні фактори, інноваційної культури, система управління.

Вступ. Процес розвитку існуючої (для ВНЗ, що давно функціонують) та формування нової організаційної культури (для новостворених освітніх закладів) неможливий без дослідження факторних впливів усіх рівнів. У своїх попередніх публікаціях [18] ми пропонували розглядати структуру чинників, які впливають на вищий навчальний заклад та його організаційну культуру як багаторівневу сукупність факторів: внутрішнього середовища та зовнішнього середовища, структуруючи останнє на макро-, мезо- та мікросередовище. Макросередовище не має специфічного характеру стосовно, наприклад, організаційної культури окремого ВНЗ, але створює загальні умови її формування та розвитку. Чинники макросередовища формування та розвитку організаційної культури ВНЗ включають міжнародні, політичні, правові, економічні, соціокультурні, технологічні. Актуальність дослідження технологічних факторів формування організаційної культури ВНЗ зумовлена їхнім впливом на зміну майже усіх його підсистем (наукової, освітньої, господарської, маркетингової), та на формування/розвиток наукової, інноваційної, інформаційної субкультур. Будь - який з елементів інноваційної

моделі сучасного ВНЗ – система продукування наукових знань та інновацій, система освіти та підвищення кваліфікації, система комерціалізації наукових знань та інновацій, система використання інновацій, система управління і регулювання інноваційним розвитком – вимагає нових підходів як до працівника, так і до організаційної культури в цілому, розв’язання низки «актуальних методологічних, дидактичних проблем, пов’язаних з формуванням у вищих навчальних закладах інноваційної культури, впровадженням нових елементів у зміст, організацією та управлінням навчально-освітнім процесом» [22].

Постановка задачі. Визначити технологічні фактори формування організаційної культури ВНЗ як основи розвитку інноваційної культури. Уточнити елементи понятійного апарату: інноваційна культура ВНЗ, інноваційна модель сучасного ВНЗ, інноваційність ВНЗ. На основі вивчення статистичних даних проаналізувати стан фінансового забезпечення формування інноваційної культури ВНЗ. Дослідити перспективи отримання статусу «дослідницький» Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича. На основі праць вітчизняних та зарубіжних вчених, та наших власних розробок представити пропозиції щодо впровадження нових елементів у зміст, організацію та управління навчально-освітнім процесом.

Методологія. Проблемі формування та розвитку інноваційної культури присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як: О. Антипіна, О.Я. Андрійчук, Д. Белл, Т.М. Боголіб, О. Богорош, І.М. Буднікевич, В. Іноземцев, І. Гагауз, Г.М.Захарчин, Д. Коуз, В.А. Латішев, Е.Б.Лісіна, Л.С. Любомудрова, Є.П. Мазур, Ф.Т.Михайлов, Д. Норт, Л.К Семів, О. Уільямсон, Л.О. Холодкова, Е. Шейн, А. Чухно. Більшість вчених схиляються до розуміння інноваційної культури як соціального феномену, - готовності та здатності суспільства до інновацій у всіх її проявах: в управлінні, освіті, виробництві, законодавстві [1], інструменту взаємодії особистості з новими компетенціями (знаннями, навиками, вміннями). В такому ж контексті сформульоване визначення цього терміна в Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»: «Інноваційна культура — складова інноваційного потенціалу, яка характеризує рівень освітньої, загальнокультурної та соціально-психологічної підготовки особистості і суспільства в цілому до сприйняття і творчого втілення в життя ідеї розвитку економіки країни на інноваційних засадах». У дослідженнях зарубіжних науковців У. Кінгстона, К. Ангеловські, Л.О. Холодкової та ін. розглядаються питання управління інноваційними процесами та досліджуються джерела інновацій в галузі освіти. В працях Л.О. Холодкової розроблена

концепція та умови формування інноваційної культури суб'єктів професійної освіти, сформовані пріоритети освітньої діяльності щодо формування інноваційної культури суб'єктів педагогічного процесу, зроблено висновок, що інноваційна культура особистості є поняттям інтегральним, а її складовими є: культурний універсум, професійна культура, культура творчості, культура у сфері права інтелектуальної власності, культура управління, фізична культура. Концептуальну модель інноваційної культури організації, яка базується на єдності, цілісності та взаємодії її зовнішніх і внутрішніх сторін, розробили українські вчені Г.М. Захарчин та О.Я. Андрійчук [10]. Проте досліджень, присвячених формуванню інноваційної культури вищих навчальних закладів, визначенню факторів її формування, виявленню місця цієї субкультури в підвищенні потенціалу ВНЗ та реалізації його стратегій майже немає.

Результати дослідження. Фактори макросередовища сучасного вищого навчального закладу (міжнародні, політико-правові, економічні, соціально-демографічні, технологічні), в своїй сукупності, є потенційними носіями загроз та додаткових можливостей для освітнього закладу, і повинні враховуватися в стратегічних програмах розвитку університету, зокрема в напрямку адекватних змін у підсистемах та елементах організаційної культури. До складу технологічних факторів формування/розвитку організаційної культури ВНЗ включають: швидкість оновлення знань у сфері діяльності освітнього закладу; зміну освітніх технологій у сфері освіти; обов'язкові витрати на НДР та НДРС; розмір витрат на дослідження в сфері методології викладання та поточну модернізацію інформаційно-технічних засобів навчання; стан правового захисту інтелектуальної власності; напрямки державної політики в галузі науково-технічного прогресу та інноваційної політики; диверсифікацію джерел нових знань, методик та інформаційно-технічних засобів. Однією з особливих субкультур ВНЗ є його інноваційна культура, яка відображає цілісну орієнтацію людини, закріплену в мотивах, знаннях, вміннях та навиках, а також в образах та нормах поведінки [22], необхідних для інноваційної діяльності, та систему взаємодії людини з новими знаннями. Як правильно визначила Л.К. Семів, «інноваційна культура визначає рівень освітньої, загальнокультурної та соціально-психологічної підготовки особистості та суспільства до сприйняття і творчого втілення в життя ідеї інноваційного розвитку, яке відбувається шляхом соціальної взаємодії, діяльності, самореалізації та самоактуалізації окремих індивідів і суспільства на основі нового знання, доступу до інформації, її виробництва і споживання» [19, с.230].

Низький рівень інноваційної культури вітчизняних вищих навчальних

закладів пов'язаний з недостатнім фінансування наукових досліджень, використанням фізично та морально застарілого обладнання у лабораторіях вищої школи, з неправомірним використанням неліцензованого програмного забезпечення, з неефективними методами управління науковою, дослідницькою та інноваційною діяльністю співробітників ВНЗ, з жорсткими лінійно-функціональними структурами управління ВНЗ, серед характеристик якої гнучкість та інноваційність відсутні. В табл.1 нами узагальнені технологічні чинники макросередовища, що змінюють роль вищих навчальних закладів в інформаційному суспільстві як наукового й інноваційного центра країни та її регіонів і формують нові вимоги до їх інноваційної культури.

На перший погляд, скорочення бюджетного фінансування - це чинник, який може впливати на науково-дослідницьку діяльність ВНЗ у цілому, і аж ніяк на його організаційну культуру, але водночас, як зазначено в Бухарестській Декларації [5], «дуже складно підтримувати високі академічні та етичні стандарти за відсутності достатнього державного фінансування вищої освіти. Нестача фінансування може нанести шкоду ідеї вищої освіти як суспільного блага та ускладнити для ВНЗ забезпечення широкого доступу та підтримку високих стандартів поведінки». На наш погляд, повнота і стабільність державного фінансування демонструє ставлення влади до освіти, забезпечує самоповагу колективу, а проблеми з фінансуванням порушують не тільки права громадян на гідну освіту, але й стійкість забезпечення первинних потреб працівників ВНЗ, а тим більше вищі потреби, у тому числі самореалізацію як вчених, дослідників, самоосвіту, підвищення кваліфікації, повагу, визнання, підривають авторитет ВНЗ в очах потенційних замовників – абітурієнтів та роботодавців.

Таблиця 1 – Вплив технологічних чинників макросередовища на формування/розвиток організаційної культури ВНЗ

ЗАГРОЗИ	МОЖЛИВОСТІ
<ul style="list-style-type: none"> - скорочення фінансування науково-дослідницької діяльності; - зниження престижу наукової праці через відсутність фінансування науки вищої школи; - агресивна зміна освітніх технологій, нехтування вітчизняними традиціями викладання та оцінки знань, організації навчального процесу; - зниження швидкості оновлення знань у зв'язку з низьким ресурсним забезпеченням; - використання застарілого обладнання в науко-дослідній діяльності ВНЗ; - неправомірне використання неліцензованого програмного забезпечення; - організаційні бар'єри активізації інноваційної діяльності, пов'язані з лінійно-функціональними структурами управління ВНЗ. 	<ul style="list-style-type: none"> - формування інноваційної культури, яка змінює підходи та методи управління, стиль управління та спосіб мислення керівників ВНЗ, забезпечує конструктивне ставлення персоналу до нових ідей, їх готовність та здатність продукувати, підтримувати та реалізувати нововведення у всіх підсистемах вищого навчального закладу; - формування комфортних психологічних та культурних умов для здобуття/підкріплення дослідницького статусу ВНЗ; - підвищення статусу наукових шкіл, дослідницьких лабораторій, студентських наукових гуртків через систему нематеріальної винагороди; - повернення до академічних цінностей з елементів прагматизму щодо результативності наукових досліджень; - зміни професійної культури науковців у напрямку формування менеджерських, маркетингових, економічних навичок.

Окрім негативних емоційних характеристик, що відображають стан науки вищої школи в Україні, такими ж є і економічні оцінки. Економічно розвинені країни щорічно збільшують витрати на освіту з Державного бюджету, забезпечуючи таким чином свій майбутній розвиток. З 1995 до 2004 року витрати на підтримку усіх рівнів освіти в країнах ОЕСР зросли в середньому на 42%. В Україні з моменту прийняття Закону України «Про освіту» так і не вдалося досягти виконання норми статті 61 щодо виділення на освітню галузь з бюджетів усіх рівнів 8% валового внутрішнього продукту [13].

Відносне значення витрат на освіту від ВВП в Україні знаходиться в межах середніх показників по країнах ОЕСР, де у 2006 році (за звітом 2009 року) вони також склали 5,7% сукупного ВВП (у 2004 році 5,8%) [23]. Але абсолютні показники країн ОЕСР, наприклад середні витрати на вищу освіту, включаючи витрати на науково-дослідну діяльність ВНЗ, складають 12319 дол.США в розрахунку на одного студента (7203 дол.США без витрат на науково-дослідну діяльність) [8], витрати Німеччини, Англії – 40 тис. дол.США, США – 100 тисяч дол.США [12, с.6], засвідчують злиденність вітчизняної вищої освіти – 13138,6 грн.. Бюджет середньостатистичного американського університету становить мільярд доларів. Університету штату Луїзіана – 2,1 млрд доларів, штату Пенсільванія – 1,8 млрд, що дорівнює витратам на вищу освіту України, бюджет європейського університету – 200-

300 млн доларів [12, с.7], бюджет крупного університету України, наприклад, КНУ імені Тараса Шевченка у 2008 році складав 410 млн грн (50 млн дол. США), бюджет НТУУ «КПІ» на 2009 рік складає 666693,6 тис. грн (приблизно 83,326 млн дол. США) [6]. В усіх європейських країнах основним донором галузі виступає держава – в 2006 році в середньому 86% витрат на освіту фінансувалося з державних джерел [23], в США 30% – державні кошти, 40% – кошти штату [12, с.5]. Цьогорічний бюджет Національного авіаційного університету сягає 453 млн грн, у тому числі спецфонд – 283 млн грн, або 52,5%.

Злиденність науки вищої школи вражає, обсяг фінансування навчальних закладів та установ освіти і науки за січень - серпень 2009 року по соціально захищених статтях склав 7 821 938,64 тис. грн, з них заробітна плата з нарахуванням - 4 535 374,39 тис. грн (58%); стипендії - 2 345 948,45 тис. грн. (30%); а на фундаментальні дослідження, прикладні наукові та науково-технічні розробки - 229 452,0 тис. грн (2,92%); державні премії та стипендії в галузі освіти, науки і техніки - 9 710,4 тис. грн (0,12%) [17]. Витрати на науку з розрахунку на одного дослідника в Україні зросли із 700 дол. у 1996 році до 3,2 тис. дол. у 2006 році, тоді як у Росії вони становлять 9,6 тис.дол., тобто втричі вищі. Показники Південної Кореї та США становили відповідно 60 тис.дол. та 180 тис.дол. Для країн Європейського Союзу рекомендована частка видатків на науку з коштів бюджету у ВВП з 2006 року становить 3%, в Україні вона становить 1,18%. Найменша частка фінансування припадає на науку вищих навчальних закладів – 4,5% від загального обсягу, тоді як у зарубіжних країнах вона складає 30,5%. Такою ж низькою є частка академічної науки – 23, 6%; заводської – 7,0% [3]. Ще у сімдесяті й восьмидесяті роки ХХ ст., готуючись до прориву на світові ринки, значно збільшили витрати на науку Японія та Південна Корея. Обсяги фінансування інновацій в науку останньої були в 6 разів більші, ніж її ВВП [2].

Якщо розмір фінансування буде забезпечувати не тільки просте відтворення, а й накопичення знань за рахунок науково-дослідних робіт, підтримуваних державою, наповнення змісту освіти новітніми матеріалами, запровадження сучасних технологій навчання з високим рівнем інформатизації навчального процесу, академічні цінності, а не гонитва за абітурієнтом, повернуться в ряд пріоритетних. На наш погляд, дієвим заходом міг би бути закон на зразок Закону України «Про підвищення престижності шахтарської праці», який був би спрямований на підвищення престижності педагогічної, наукової праці, надання додаткових гарантій у виплаті та підвищенні заробітної

плати і розв'язанні соціально-побутових проблем. Піонерною, в напрямку сприяння розвитку науки вітчизняних ВНЗ, є Постанова, прийнята КМ України «Про затвердження Положення та Критеріїв діяльності дослідницького університету», в якій передбачені реальні механізми фінансування програм розвитку, забезпечення фінансової та інституційної самостійності провідних університетів країни, розширення можливостей у виконанні міжнародних проектів і програм у співпраці із іноземними університетами-партнерами, фінансування наукових досліджень [16]. Передбачається надання значних пільг у діяльності таких університетів. Планується цільове фінансування у розмірах: 7 – 15 млн гривень щорічно. Дана Постанова стосується тільки декількох ВНЗ (на даний час семи), і це є цілком справедливою винагородою за їх здобутки, але увагу необхідно звернути і на ті вищі навчальні заклади, які на сьогодні не можуть цей статус здобути матеріальне забезпечення, короткі терміни існування тощо. Показники навіть таких відомих класичних університетів, як Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (надалі ЧНУ), поки що не відповідають нормативним вимогам, але наявність чітких критеріїв дає можливість розробити реальні стратегічні орієнтири та тактичні напрямки щодо їх досягнення (табл. 2).

Порівняльний аналіз здобутків ЧНУ щодо до критеріїв, які висуває Кабінет Міністрів України, виявив низку стратегічних орієнтирів. По-перше, до загальної кількості докторів наук не вистачає 55 дисертантів, що є досить значним розривом, але за останні 3 роки тенденція захисту докторських дисертацій є позитивною - 10 захистів щорічно. МОН запропонував, щоб кожний факультет склав банк даних працівників, які працюють над дисертаціями. Це дасть змогу розробити програму поліпшення умов праці для цих науковців. По-друге, розмір державного фінансування наукових досліджень є катастрофічно низьким. У ЧНУ він зростає не за рахунок загального фонду, а за рахунок грантової діяльності. Нині серед стратегічних перспектив розглядаються три гранти, на які подані заявки, і позитивне рішення по одному з них дозволить розв'язати проблему фінансування. По-третє, нагальним є зростання чисельності штатних працівників, котрі виконують наукові теми. Ця проблема вимагає системного підходу з боку МОН щодо формування штату ВНЗ та очікувані зміни до «Закону про вищу школу», коли на базі університету можна буде створювати технологічні парки. Вже сьогодні можна використати екстенсивні методи, як от збільшення кількості штатних працівників на існуючих темах за рахунок надання 0,5 ставки на кафедрі та 0,5 ставки – на бюджетній темі. Такі заходи достатньо

ситуативні і не розв'язують проблему в цілому, а просто є своєрідним маневром. Ефективнішою буде довгострокова система співпраці з підприємствами регіону в напрямку створення інноваційних структур різного типу. Загалом за більшістю показників ЧНУ відповідає рейтинговим оцінкам Кабінету Міністрів України, тенденції розвитку його наукової діяльності є стійкими та висхідними, і тому університет після вирішення низки проблем у найближчі роки може претендувати на статус дослідницького [20].

Таблиця 2 – Загальні показники ЧНУ ім. Юрія Федьковича щодо критеріїв діяльності дослідницького університету [20]

№	Критерії	Показник	Показники ЧНУ	
1.1	Премії міжнародного і національного рівнів за 10 років (за списком МОН)	Не менше ніж 2	4	200%
1.2	Кандидатські дисертації (захищені за 5 років)	300	240	80%
1.3	Докторські дисертації (захищені за 5 років)	50	37	74%
1.4	Наукові монографії та підручники з грифом МОН, видані за 5 років (за 2004 -2008 рр.)	200	157	73,5%
1.5	Середня чисельність штатних докторів наук (за 5 років)	150	95	63,3%
1.6	Середня чисельність штатних кандидатів наук (за 5 років)	500	493	98,6%
1.7	Спеціалізовані ради з захисту докторських та кандидатських дисертацій	15	10	66,7%
1.8	Спеціалізовані аспірантури та докторантури	70	67	95,7%
1.9	Чисельність аспірантів та докторантів	500	193	38,6%
1.10	Професори та доценти, що мають право керівництва аспірантури	600	135	20,8%

Сучасне інформаційне суспільство, суспільство знань, змінює статут та роль ВНЗ. З центрів підготовки кадрів для економіки вони стають виробниками освітніх послуг, центрами наукового та інноваційного розвитку, які реалізують принципи неперервної освіти або освіти протягом життя. Сьогодні формуються нові типи ВНЗ, у тому числі інноваційні, дослідницькі, де: створюються нові та розвиваються існуючі наукові школи; відбувається взаємодія ВНЗ з виробництвом посередництвом створення базових кафедр та науково-виробничих лабораторій; ведуться значні НДДКР, що реалізуються через інноваційні структури – технопарки, інноваційні центри та бізнес-інкубатори, в тому числі віртуальні з виходом на міжнародні мережі; враховуються потреби усіх споживачів – держави, регіону, бізнесу, студентів, громадськості; створюється система професійної перепідготовки і підвищення кваліфікації, яку можна реалізувати протягом усього життя. Отже, нова роль вищих навчальних закладів в інформаційному суспільстві вимагає нових підходів та методів управління, змін у стилі керівництва і способі мислення керівників ВНЗ, нового

сприйняття персоналом нових ідей, їх готовність та здатність продукувати, підтримувати та реалізувати нововведення у всіх сферах життя, тобто всього того, що формує інноваційну культуру.

Будь - який з елементів інноваційної моделі сучасного ВНЗ – система продукування наукових знань та інновацій, система освіти та підвищення кваліфікації, система комерціалізації наукових знань та інновацій, система використання інновацій, система управління і регулювання інноваційним розвитком – вимагає нових підходів як до працівника, так і до організаційної культури в цілому. З середини 90-х років ХХ століття більшість організацій розвинених країн переходять від традиційного технократичного типу організаційної культури до нового – інноваційного. Здатність синтезувати новації у сфері науково-технічної діяльності, при створенні освітнього продукту, в освітніх технологіях та у сфері організації та управління ВНЗ характеризує інноваційність вищої школи. Інноваційність визначається не тільки за часткою інноваційної продукції, а й за ступенем розвитку елементів інноваційної культури – інноваційна місія ВНЗ, інноваційні цілі, підтримка змін у всіх підсистемах управління, стимулювання безперервної освіти працівників, стимулювання нововведень, система заохочення творчості тощо.

Інноваційна культура розширює можливості ВНЗ, як і будь-якої іншої організації, в усіх сферах діяльності: в науковій сфері – активізація науково-технічної творчості та креативності, зростання чисельності прикладних досліджень; в економічній сфері – підвищення ефективності впровадження нових технологій та винаходів; у сфері управління – зниження бюрократичних тенденцій при функціонуванні інноваційних підрозділів чи структур; у навчальній діяльності – сприяння розкриттю інноваційного потенціалу особистості та його реалізації; в організаційній культурі – оптимізація співвідношення між традиціями та оновленням, різними типами та видами культур, ліквідація бар'єрів академічної умовності для наукових дискусій та вільних комунікацій; освітньо-виховна – розробка механізму формування конструктивного ставлення до ВНЗ як до особливо значущої особистої та суспільної цінності, формування основ для здорової конкуренції в різних сферах діяльності. У системи освіти вже є достатній досвід інноваційної діяльності в змісті, методах та формах виховання та навчання: конкурси наукових робіт (такі конкурси проводяться в Україні під патронатом компанії «АВК», Української групи «Київ-Конті», Фонду Віктора Пінчука, Національної конфедерації профспілок України), олімпіади, Мала академія, літні школи та табори (в щорічному виїзному Всеросійському освітньому форумі «Селігер-2009» взяли

участь більше 50 тисяч талановитих юнаків та дівчат, кращі з яких були включені в проект держпрограми державної молодіжної політики на 2010 рік і будуть профінансовані з бюджету, навіть здати вступні іспити в експериментальні творчі школи, наукові та освітні конференції, виставки, фестивалі, ярмарки, зустрічі, змагання, презентації освітніх програм та проектів розвитку країни), спираючись на який, можна ставити завдання з формування у школярів і студентів інноваційної толерантності та сприйняття.

Висновки. Процес формування інноваційної культури в системі вищої освіти повинен розглядатися в єдності інноваційної культури викладачів, студентів та керівництва і покликаний забезпечити: розвиток творчих навичок людини незалежно від вікових та професійних обмежень; здобуття якісної освіти; достатній ступінь наукової та економічної свободи; здібність втілювати знання в конкретні проекти та товари; вміння організувати та управляти інноваційними процесами на усіх його стадіях. Найголовніший результат інноваційної культури: організація працює так, що зміни є нормою.

Формування у вищих навчальних закладах інноваційної культури вимагає пошуку шляхів вирішення низки актуальних методологічних, дидактичних проблем, а також впровадження нових елементів у зміст, організацію та управління навчально-освітнім процесом, що відображені в пропозиціях вітчизняних та зарубіжних вчених і наших власних наробках [11; 7; 21; 15; 14; 22; 4; 9]:

- створення такої атмосфери в системі освіти, в якій конструктивне ставлення до нової ідеї, нововведення було б не тільки потребою людини, але й однією з найбільш значущих суспільних цінностей;

- здійснення концептуальних перетворень у системі освіти щодо підтримки та розуміння студента-інноватора зі сторони викладачів та однокурсників, формування «дружнього оточуючого середовища»;

- розробка методики формування інноваційної культури та оцінки її рівня у всіх суб'єктів вищої освіти;

- активне використання існуючих (ТРІЗ) та створення новітніх технологій навчанню інноваційної діяльності, розвитку креативності;

- розробка дидактичних засобів (у тому числі віртуальних), що забезпечують діалог учня та викладача в процесі інноваційної діяльності;

- розробка технологій та методик виявлення індивідуальних особливостей студентів та рівня їх готовності до участі в інноваційній діяльності;

- ліквідація бар'єрів всередині організаційної структури підприємства для вільної комунікації і передачі інформації;

-формування через засоби масової інформації у людей установки на те, що ставлення кожної людини до нововведень є ставленням до свого майбутнього, до багатства та авторитету держави;

-більш глибоке використання феномену інноваційної культури, її організаційний компонент для формування структури інноваційного середовища;

-обґрунтування ефективних засобів супротиву відсталості, консерватизму, боягузтву, лінощів думки та інших ознак, що блокують новаторство при викладанні гуманітарних наук, особливо педагогіки, соціології, історії, психології;

-ввести в навчальні плани підготовки фахівців у галузі прикладних наук курси: «Економіка, організація та управління інноваційною діяльністю», «Інноваційний менеджмент», «Інноваційний маркетинг», «Технологічний менеджмент», «Економіка та управління знаннями», «Комерціалізація досліджень та розробок» тощо;

-оцінювати інноваційність ВНЗ не тільки за науковими досягненнями, а й за ступенем розвитку елементів інноваційної культури – інноваційна місія підприємства, інноваційні цілі, підтримка змін у всіх підсистемах управління, стимулювання безперервної освіти працівників, стимулювання нововведень, система заохочення творчості тощо;

-здійснення селективного відбору (відбір у процесі навчання та розвитку) талановитих студентів, розвиток їх активності, вміння адаптуватися до ризиковості та непередбачуваності інноваційних процесів;

-сприяння розвитку правової культури щодо підтримки та охорони прав авторів на об'єкти інтелектуальної власності, стимулювання інноваційної активності та підвищення відповідальності за створення перешкод для неї;

-формування у ВНЗ дієвого мотиваційного механізму інноваційної діяльності за рахунок матеріальної (час голодних одинаків пройшов, на зміну приходить робота у команді) та нематеріальної складової;

-створення образу ВНЗ як центру освіти, культури, науки та інновацій країни, регіону.

Враховуючи достатньо високу складність швидкої трансформації інноваційної культури українських ВНЗ, слід чітко зрозуміти, що її потрібно змінювати з урахуванням усіх елементів системи. В своїх подальших дослідженнях нами буде здійснено моніторинг усіх чинників формування організаційної культури ВНЗ, сформовано матриці можливостей та загроз, розглянуто їхній вплив на можливість реалізації поточної стратегії

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича і розроблені пропозиції щодо необхідних змін в організаційній культурі, її субкультурах та елементах.

Список літератури: 1. Анисимов Н.М. Инновационная культура учителя физики: учебное пособие / Н.М. Анисимов – М.: МАНПО, 1999. – 200 с. 2. Биконя С. Інноваційна культура – умова реалізації інноваційної політики [Електронний ресурс] / С. Биконя // Персонал. – 2006. – № 4. – Режим доступу до журн. : <http://personal.in.ua/article.php?id=266> 3. Боголіб Т.М. Фінансове забезпечення розвитку вищої освіти і науки в Україні: Автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.04.01/ Т.М. Боголіб; Н.-д. фінанс. ін-т при М-ві фінансів України. — К., 2006. — 38 с. 4. Буднікевич І.М. Інноваційна культура в процесах формування людського потенціалу України / І.М. Буднікевич // 5. Бухарестская декларация этических ценностей и принципов высшего образования в Европе (The Bucharest declaration on ethical values and principles of higher education in the Europe region) // Высшее образование сегодня. - 2005. № 5. - С. 14-15. 6. Бюджет НТУУ “КПІ” на 2009 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://kpi.ua/budget_09 7. Всемирная декларация о высшем образовании для XXI века: подходы и практические меры // Вестник высшей школы. – 1999. - № 3. –с. 29. 8. Железов Б.В. Организация финансирования высшего образования в странах ОЭСР: основные тенденции и опыт для России [Електронний ресурс] / Б.В. Железов, В.С.Вахштайн, Т.А.Мешкова // Интернет-конференция «Финансирование и доступность высшего образования». – Режим доступу : <http://ecsocman.edu.ru/db/msg/181114.html> 9. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №13. – ст.93 10. Захарчин Г.М. Концептуальна модель інноваційної культури підприємства /Г.М. Захарчин, О.Я. Андрійчук [Електронний ресурс] // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2008. - №18.8. – С.272-278. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/Portal/chem_biol/nvntu/18_8/272_Zachrczyszyn_18_8.pdf 11. Захарчин Г.М. Поняття інноваційної культури та її роль в інноваційній системі підприємства / Г.М.Захарчин, О.Я.Андрійчук // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія Економіка. Збірник наукових праць. Випуск 3 (39). – Рівне, 2007. – С.94-101 12. Корлюк С. Реальна автономія ВНЗ – основна умова розвитку вищої освіти в Україні /С.Корлюк // Вища школа. – 2008. - №9. – С.3-7 13. Красняков Є. Державне фінансування освіти не має бути залишковим / Євген Красняков // Рідна школа. – 2004. – № 7/8. – С. 3-7. 14. Латышев В.А. Инновационная культура и развитие. Круглый стол в Институте стратегических инноваций / В.А. Латышев // Инновации. – 2001. - № 8. – С.27 15. Лисина Е.Б. Правовое поле инновационной культуры / Е.Б. Лисина // Инновации. - 2000. - № 3-4. – С. 70. 16. Міносвіти розвиватиме мережу дослідницьких університетів [Електронний ресурс] //Інтернет-портал Освіта.ua. – 2009. – Режим доступу : <http://osvita.ua/vnz/news/4941> 17. МОН стовідсотково профінансувало навчальні заклади та установи освіти і науки за серпень [Електронний ресурс] // Прес-служба МОН. – 2009. – Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/main.php?query=newstmp/2009_1/31_08_1/3 18. Немцева І.А. Фактори формування організаційної культури вищого навчального закладу / І.А.Немцева, І.Ф.Комарницький // Вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія Економіка. Збірник наукових праць. Випуск 368-369. – Чернівці, «Рута», 2008. – С.231-237 19. Семів Л.К. Регіональна політика: людський вимір: Монографія / Л.К.Семів – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 392 с. 20. Ушенко О. Наука та науковці / О. Ушенко // Університетський вісник. – 2009.- №12-13 (1713 - 1714) 21. Хартия инновационной культуры // Инновации. - 1999. - № 9-10. - С. 55. 22. Холодкова Л.А. Инновационная культура субъектов профессионального образования: концепция, условия формирования [Електронний ресурс] / Л.А. Холодкова // Инновации. – 2005. - №7. – Режим доступу : http://www.itportal.ru/doc_form.jsp?id=52001159540871501000001849095698 23. Education at a Glance 2009: OECD Indicators [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://www.oecd.org/document/24/0,3343,en_2649_39263238_43586328_1_1_1_1,00.html

Подано до редакції 15.03.2010